

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНСТИТУТ
при МІНІСТЕРСТВІ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

НАУКОВІ ПРАЦІ НДФІ

ВИПУСК 10•11
2000

Публічні фінанси

Фінанси та кредит

Податки та бухоблік

**Фондовий ринок
та інвестиції**

Регіональна політика

Наука та освіта

У збірнику досліджується роль публічних фінансів у забезпеченні економічного зростання в Україні, аналізуються фінансова, кредитна та податкова політика, висвітлюються проблеми фондового ринку, розглядаються деякі особливості регіональної політики України.

Для працівників органів державної влади і управління, науковців, аспірантів та студентів, широкого кола читачів.

Редакційна колегія

Кравченко В.І., д.е.н. (*головний редактор*)

Гейдор І.І., к.е.н., доцент (*відповідальний секретар*)

Корнеєв В.В., к.е.н.; Полозенко Д.В., д.е.н., професор;
Рокоча В.В., д.е.н., професор; Соколовська А.М., к.е.н., доцент;
Столяров В.Ф., д.е.н., професор; Швець В.Г., д.е.н., професор;
Шокун В.В., д.е.н., професор

Адреса редакції:

Україна. 01103, Київ 103,
бульвар Дружби народів, 28, НДФІ, тел./факс 294-69-65
E-mail: ndfi@ndfi.minfin.gov.ua.

*Затверджено до друку Вченою радою Науково-дослідного
фінансового інституту при Міністерстві фінансів України
Протокол №10 від 24.10.2000*

Автори несуть повну відповідальність за достовірність та повноту викладу матеріалу, що публікується.

Повний або частковий передрук та переклад дозволяється лише за згодою автора і видавця.

© Наукові праці НДФІ, 2000

© Науково-дослідний фінансовий інститут,
оригінал-макет, 2000

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

ВИПУСК 10-11 • 2000

Заснований у червні 1996 р.

Київ

НАУКОВІ ПРАЦІ НДФІ

З М І С Т

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ

КРАВЧЕНКО В.І Роль публічних фінансів
у забезпеченні економічного зростання в
Україні..... 4

ВАСИЛИК О.Д., ПАВЛЮК К.В. Формуван-
ня доходів державного бюджету..... 13

ЄРМОШЕНКО М.М. Методичні рекоменда-
ції щодо використання бюджетної статисти-
ки у бюджетному процесі та управлінських
цілях..... 17

ОГОНЬ Ц.Г. Актуальні питання виконання
бюджетів в Україні..... 26

СЛУХАЙ С.В. Розмежування повноважень
щодо надання державних та суспільних пос-
луг у секторі державного управління Украї-
ни..... 32

ЗАЙЧИКОВА В.В. Відносини держави і міс-
цевого самоврядування у зарубіжних країнах 44

ЛИЛИК О.Я. Моделі організації міжбюджет-
них відносин..... 51

ПИСЬМЕННА Л.А. Проблемні питання ві-
дображення у державному бюджеті операцій,
пов'язаних з державними запозиченнями та
їх використанням..... 59

Видавнича рада

П'ятченко Г.О.
(голова ради)

Буковинський С.А.

Василик О.Д.

Кравченко В.І.

Мельник П.В.

Полозенко Д.В.

Рокоча В.В.

Столяров В.Ф.

Швець В.Г.

Шокун В.В.

БОНДАРУК Т.Г. Теоретичні основи аналізу
державних фінансів та механізму формування
державного боргу..... 64

ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ

ЛЬОВОЧКІН С.В. Критеріальна оцінка
фінансових інструментів макроекономічного
регулювання..... 69

МАЛИЙ І.Й. Довгострокове кредитування:
проблеми та перспективи..... 79

БЛАЩУК Ю.О. Комерційний банк як агент
валютного контролю: досвід та проблеми
діяльності..... 87

РЕЗНІКОВА О.О. Місце платіжного балан-
су в системі валютного регулювання..... 96

ПИЛИПЕНКО Л.П. Проблеми формування
фінансових ресурсів домашніх господарств
України..... 102

СУРЖИК В.Г. Планування, облік та аналіз
витрат виробництва: західний досвід та його
адаптація в Україні..... 111

КОЛОБОВА Л.В. Система державного стра-
хування в Україні та її основні форми..... 118

ОСТРОВЕРХА Р.Е. Тенденції розвитку стра-
хування в Україні..... 124

ПОДАТКИ ТА БУХОБЛІК

СОКОЛОВСЬКА А.М. Деякі методологічні
проблеми становлення податкових систем
постсоціалістичних країн..... 132

МОІСЕЄНКО Т.О. Економічний експери-
мент по зниженню податкового тиску на
підприємствах гірничо-металургійного ком-
плексу..... 143

ЛОВІНСЬКА Л.Г. Порівняльний аналіз сис-
тем бухгалтерського обліку..... 152

Відповідальний за випуск
В.Д. Корольок
Редактори
І.В. Верстюк, Л.М. Осадча
Обкладинка
В.П. Васильєва
Комп'ютерний набір
та комп'ютерна верстка
С.І. Брус, А.А. Молотая

Видання зареєстровано в
Міністерстві України у
справах преси та інформації.
Свідоцтво КВ № 1907
від 29.03.96

Оригінал-макет підготовлено
у редакційно-видавничому
відділі НДФІ при Міністер-
стві фінансів України

Підп. до друку 05.12.00.
Формат 70x108/16.
Папір ксероксний.
Гарн. "Петербург". Офс. друк.
Ум.-друк. арк. 19,6.
Обл.-вид.арк. 17,5.
Наклад 300 прим. Зам. 0227

Віддруковано з оригінал-
макета в друкарні
Видавничого дому "КМ
Academia"
254070, Київ 70,
вул. Сковороди, 2
тел. 416-60-92

ШАРА Є.Ю. Напрямки удосконалення син-
тетичного обліку витрат підприємства на ос-
нові Міжнародних стандартів бухгалтерсько-
го обліку..... 158

ФОНДОВИЙ РИНОК ТА ІНВЕСТИЦІЇ

ПЛОТНИКОВ О.В. Стан, проблеми і шляхи
залучення капіталів та інвестицій в реальний
сектор економіки України.....168

КОРНЄЄВ В.В. Становлення фондового рин-
ку України: рамки інституційного аналізу..... 172

ГЛУЩЕНКО С.В. Акції та облігації як інст-
румент фінансування корпорацій в зарубіж-
них країнах і в Україні.....180

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА

ПИЛА В.І., ЧМИР О.С. Правові основи фор-
мування в Україні територій пріоритетного
розвитку та світовий досвід подолання регіо-
нальної депресії.....188

ПОЛОЗЕНКО Д.В., ІВАНИЦЬКА Л.Д.
Соціально-культурне будівництво на селі: стан
і шляхи його розширення.....196

ГЛУЩЕНКО Ю.А. Фінансове забезпечення
регіону – запорука стабільності і розвитку
держави.....207

НАУКА ТА ОСВІТА

ШЕВЧУК В.О. Актуальні проблеми вибору
та обґрунтування тематики наукових і дисер-
таційних досліджень.....210

ГРІШНОВА О.А. Зарубіжний досвід фінан-
сування освіти та перспективи його застосу-
вання в Україні.....214

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНУ – ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Одним із актуальних питань сьогодення є питання фінансового забезпечення регіонів, особливо об'єктів бюджетного фінансування. Воно потребує координації всієї системи фінансових відносин щодо розподілу і використання фінансових ресурсів.

Вкрай важлива проблема забезпеченості бюджетних установ як в Україні, так і в країнах близького зарубіжжя змусила вчених розробити методологію інтегральної оцінки фінансового стану об'єктів бюджетного фінансування. Такий детальний підхід, що враховує доходи, видатки бюджету та коливання кредиторської заборгованості бюджетних установ, дає змогу визначити коефіцієнт, завдяки якому можна отримати чітку характеристику досліджуваного об'єкта (таблиця).

Таблиця

Інтегральна оцінка фінансового стану Полтавської обл., млн. грн.

Рік	Доходи місцевого бюджету	Видатки місцевого бюджету	Кредиторська заборгованість		Коефіцієнт відношення доходів до видатків	Коефіцієнт кредиторської заборгованості	Коефіцієнт інтегральної оцінки фінансового стану
			на початок року	на кінець року			
997	588,8	524,8	151,7	134,5	1,122	0,113	0,127
998	796,7	807,8	134,5	60,5	0,986	0,550	0,543
999	726,2	907,8	60,5	94,8	0,800	-0,567	-0,454

Отже, аналіз розвитку фінансового стану Полтавської області, яка вважалась житницею України, свідчить про його поступове погіршення (рисунк).

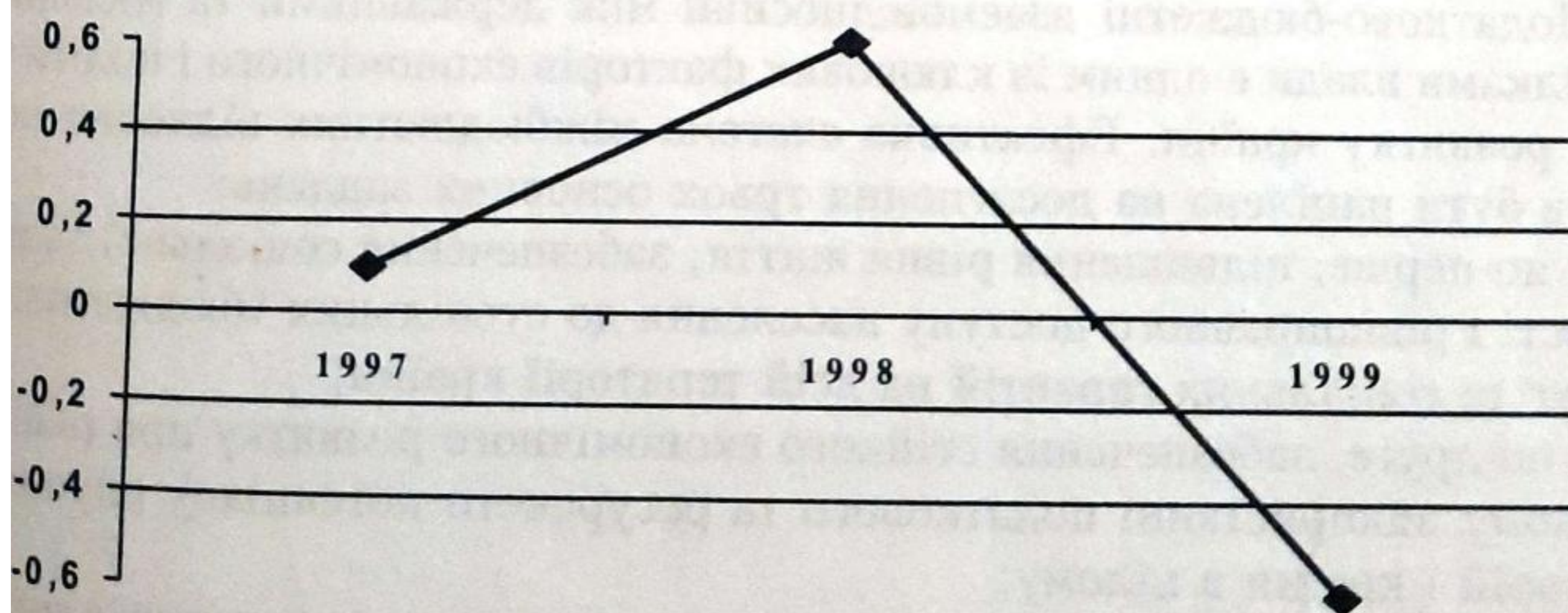

Рисунок. Зміни інтегральної оцінки фінансового стану Полтавської області.

Такий стан справ, на нашу думку, є результатом розподілу фінансових ресурсів між державним та місцевим бюджетами.

Місцеві бюджети повинні мати міцну фінансову базу. Як свідчать статистичні архівні дані, у 1897 р. в Полтавській губернії земські збори (губернські, повітові) складали 50 % загальної суми платежів, тоді як тепер за 7 місяців 2000 р. місцевий бюджет Полтавської області становить 20,6 % загальної суми мобілізованих доходів, в тому числі регулюючі доходи складають лише 13,9 % до контингенту.

Відповідно видаткова частина бюджету занижена й знаходиться на рівні 1908–1909 рр., і на сьогоднішній день такі важливі галузі, як освіта та охорона здоров'я складають близько 25 % загальної суми фактичних видатків.

Вирішити дану проблему можна шляхом організації бюджетного процесу на регіональному рівні в межах трирівневої схеми: довгострокове планування розвитку місцевих бюджетів – складання перспективного бюджету – складання і виконання річного бюджету, що складається з бюджету розвитку і бюджету поточних видатків.

Функціонування такої схеми бюджетного планування щодо видатків, пов'язаних з розвитком, може базуватися на складанні трьох документів, що мають статус нормативно-правових актів розвитку регіонів: плану довгострокового розвитку; перспективного бюджету; річного бюджету розвитку. При цьому короткострокові плани повинні методично та інформаційно підпорядковуватися довгостроковим, що буде сприяти реалізації перспективного розвитку.

План довгострокового розвитку, як свідчить світова практика, розробляється на десятирічний термін і постійно переглядається, що дозволяє корегувати його з урахуванням процесу виконання і виникаючих проблем. Довгостроковий план повинен складатися з десятирічного економічного прогнозу фінансового і соціального розвитку регіону, програми розвитку, сукупності галузевих і територіальних програм, а також вільних показників.

Для забезпечення детальної і збалансованої оцінки потреб і ресурсів, а також запропонованих затрат проекти регіональних програм проходять економічну і технічну експертизи.

У процесі розбудови фінансів місцевих органів влади особливої ваги набуває проблема міжбюджетних відносин.

Податково-бюджетні взаємовідносини між державними та місцевими гілками влади є одним із ключових факторів економічного і політичного розвитку країни. Ефективна система міжбюджетних відносин повинна бути націлена на досягнення трьох основних завдань:

- по-перше, підвищення рівня життя, забезпечення соціальної захищеності і рівноправного доступу населення до суспільних (бюджетних) послуг та соціальних гарантій на всій території країни;
- по-друге, забезпечення стійкого економічного розвитку при раціональному використанні податкового та ресурсного потенціалу окремих територій і країни в цілому;
- по-третє, зміцнення державного механізму і територіальної цілісності країни, запобігання прояву відцентрових тенденцій і конфліктів

між гілками різних рівнів влади з питань розподілу і використання ресурсів національної бюджетної системи, створення передумов для ста- новлення громадського суспільства.

Для досягнення даної мети система міжбюджетних відносин повин- на відповідати таким вимогам:

- а) єдині принципи і механізми регулювання міжбюджетних відно- син, неприпустимість індивідуальних пільг, привілеїв і домовленостей з питань розподілу видаткових повноважень, дохідних джерел і фінансо- вої допомоги;
- б) чіткий законодавчий розподіл видаткових повноважень і відпові- дальності за виконання фінансових зобов'язань між органами влади і управління різних рівнів;
- в) стабільне і відповідне до розподілу видатків закріплення дохідних джерел і податкових повноважень за різними рівнями бюджетної системи;
- г) об'єктивний і прозорий розподіл фінансової допомоги між регіо- нами з метою вирівнювання їх бюджетного забезпечення;
- д) стимулювання проведення на місцях раціональної і відповідаль- ної бюджетної політики розширення власної дохідної бази, ефективного використання суспільних фінансових ресурсів в інтересах місцевого населення;
- е) наявність механізмів контролю за дотриманням законодавства і фінансової дисципліни.